

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 26ης Νοεμβρίου 2013 *

«Αίτηση αναιρέσεως — Ανταγωνισμός — Συμπράξεις — Αγορά των πλαστικών βιομηχανικών σάκων — Καταλογισμός στη μητρική εταιρία της παραβάσεως που διέπραξε η θυγατρική — Υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου — Αρχή της αποτελεσματικής ένδικης προστασίας»

Στην υπόθεση C-40/12 P,

με αντικείμενο αίτηση αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 56 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ασκήθηκε στις 27 Ιανουαρίου 2012,

Gascogne Sack Deutschland GmbH, πρώην Sachsa Verpackung GmbH, με έδρα τη Wieda (Γερμανία), εκπροσωπούμενη από τους F. Puel και L. François-Martin, avocats,

αναιρεσείουσα,

όπου ο έτερος διάδικος είναι η

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους F. Castillo de la Torre και N. von Lingen, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

καθής πρωτοδίκως,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους B. Σκουρή, Πρόεδρο, K. Lenaerts, αντιπρόεδρο, R. Silva de Lapuerta, M. Plešič, L. Bay Larsen, M. Safjan, προέδρους τμήματος, J. Malenovský, E. Levits, A. Ó Caoimh, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, D. Šváby και M. Berger (εισηγήτρια), δικαστές,

γενική εισαγγελέας: E. Sharpston

γραμματέας: V. Tourrès, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 5ης Φεβρουαρίου 2013,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 30ής Μαΐου 2013,

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

Απόφαση

- 1 Με την αίτηση αναιρέσεως η Gascogne Sack Deutschland GmbH, πρώην Sachsa Verpackung GmbH (στο εξής, και για τις δύο περιπτώσεις: αναιρεσείουσα), ζητεί να αναιρεθεί η απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 16ης Νοεμβρίου 2011, T-79/06, Sachsa Verpackung κατά Επιτροπής (στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση), με την οποία απορρίφθηκε η προσφυγή της με αίτημα τη μερική ακύρωση και μεταρρύθμιση της αποφάσεως C(2005) 4634 τελικό της Επιτροπής, της 30ής Νοεμβρίου 2005, σχετικά με διαδικασία του άρθρου [81 EK] (Υπόθεση COMP/F/38.354 – Βιομηχανικοί σάκοι) (στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση), ή, επικουρικώς, να μειωθεί το ποσό του προστίμου που της επιβλήθηκε με την προσβαλλόμενη απόφαση.

Το νομικό πλαίσιο

- 2 Ο κανονισμός (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα [81 EK] και [82 EK] (ΕΕ L 1, σ. 1), ο οποίος αντικατέστησε τον κανονισμό 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτο κανονισμό εφαρμογής των άρθρων [81 EK] και [82 EK] (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25), ορίζει στο άρθρο του 23, παράγραφοι 2 και 3, το οποίο αντικατέστησε το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, τα εξής:

«2. Η Επιτροπή δύναται με απόφασή της να επιβάλει σε επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων πρόστιμα, σε περίπτωση που αυτές, εκ προθέσεως ή εξ αμελείας:

α) διαπράττουν παράβαση των διατάξεων του άρθρου [81 EK] ή του άρθρου [82 EK] [...]

[...]

Για καθεμία από τις επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην παράβαση το πρόστιμο δεν υπερβαίνει το 10 % του συνολικού κύκλου εργασιών κατά το προηγούμενο οικονομικό έτος.

[...]

3. Ο καθορισμός του ύψους του προστίμου γίνεται με βάση τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παράβασης.»

- 3 Κατά το σημείο 1 των κατευθυντήριων γραμμών για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και του άρθρου [65, παράγραφος 5, AX] (ΕΕ 1998, C 9, σ. 3, στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές του 1998), οι οποίες ίσχυαν κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, «[τ]ο βασικό [...] ποσό του προστίμου καθορίζεται σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παράβασης, που είναι τα μόνα κριτήρια τα οποία προβλέπονται στο άρθρο 15 παράγραφος 2 του κανονισμού αριθ. 17».
- 4 Όσον αφορά τη σοβαρότητα της παραβάσεως, το σημείο 1, Α, πρώτο εδάφιο, των εν λόγω κατευθυντήριων γραμμών προβλέπει ότι, για να αξιολογηθεί η σοβαρότητα της παραβάσεως, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ο χαρακτήρας της ίδιας της παραβάσεως, ο πραγματικός της αντίκτυπος επί της αγοράς, εφόσον αυτός είναι δυνατόν να εκτιμηθεί, καθώς και η γεωγραφική έκταση της οικείας αγοράς.

- 5 Κατά το δεύτερο εδάφιο του ίδιου σημείου των κατευθυντήριων γραμμών του 1998, οι παραβάσεις ταξινομούνται σε τρεις κατηγορίες, ήτοι στις ελαφρές παραβάσεις, στις σοβαρές παραβάσεις και στις πολύ σοβαρές παραβάσεις. Πολύ σοβαρές παραβάσεις είναι, ιδίως, οι οριζόντιοι περιορισμοί, όπως οι «συνασπισμοί[ι] επιχειρήσεων με σκοπό τον έλεγχο των τιμών» ή τον επιμερισμό των αγορών βάσει ποσοστώσεων.

Το ιστορικό της διαφοράς και η προσβαλλόμενη απόφαση

- 6 Η αναιρεσείουσα είναι εταιρία γερμανικού δικαίου. Το 1994, η Gascogne Deutschland GmbH, κατά 100 % θυγατρική της εταιρίας γαλλικού δικαίου Groupe Gascogne SA (στο εξής: Groupe Gascogne), απέκτησε το 90 % των εταιρικών μεριδίων της αναιρεσείουσας. Η Groupe Gascogne απέκτησε απευθείας το υπόλοιπο 10 % των εταιρικών μεριδίων. Το 2008 η αναιρεσείουσα μετονομάστηκε σε Gascogne Sack Deutschland GmbH.
- 7 Η British Polythene Industries plc ενημέρωσε το 2001 την Επιτροπή για την ύπαρξη συμπράξεως στον τομέα των βιομηχανικών σάκων.
- 8 Η Επιτροπή διενήργησε έρευνες τον Ιούνιο του 2002 και, τον Ιούλιο του 2002, η αναιρεσείουσα την ενημέρωσε ότι επιθυμούσε να συνεργαστεί. Η Επιτροπή κίνησε στις 29 Απριλίου 2004 τη διοικητική διαδικασία και εξέδωσε ανακοίνωση αιτιάσεων κατά πλειόνων εταιριών, στις οποίες περιλαμβανόταν, μεταξύ άλλων, η αναιρεσείουσα.
- 9 Η Επιτροπή εξέδωσε στις 30 Νοεμβρίου 2005 την προσβαλλόμενη απόφαση, στο άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο κ, της οποίας διαπιστώνεται ότι η αναιρεσείουσα και η Groupe Gascogne παρέβησαν το άρθρο 81 ΕΚ συμμετέχοντας, η μεν πρώτη από την 9η Φεβρουαρίου 1988 έως την 26η Ιουνίου 2002, η δε δεύτερη από την 1η Ιανουαρίου 1994 έως την 26η Ιουνίου 2002, σε σύνολο συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών στον τομέα των πλαστικών βιομηχανικών σάκων στο Βέλγιο, στη Γερμανία, στην Ισπανία, στη Γαλλία, στο Λουξεμβούργο και στις Κάτω Χώρες, οι οποίες αφορούσαν τον καθορισμό των τιμών και την κατάρτιση κοινών προτύπων υπολογισμού των τιμών, τον καταμερισμό των αγορών και την κατανομή ποσοστώσεων στις πωλήσεις, τον καταμερισμό πελατών, συμφωνιών και παραγγελιών, τη συντονισμένη υποβολή προσφορών σε ορισμένους διαγωνισμούς και την ανταλλαγή ατομικών πληροφοριακών στοιχείων.
- 10 Για τον λόγο αυτό, η Επιτροπή επέβαλε στην αναιρεσείουσα, με το άρθρο 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο i, της προσβαλλομένης αποφάσεως πρόστιμο 13,20 εκατομμυρίων ευρώ, διευκρινίζοντας ότι, επί του ποσού αυτού, η Groupe Gascogne ευθυνόταν εις ολόκληρον μέχρι του ποσού των 9,90 εκατομμυρίων ευρώ.

Η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

- 11 Η αναιρεσείουσα άσκησε προσφυγή κατά της προσβαλλομένης αποφάσεως με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 23 Φεβρουαρίου 2006. Ζήτησε, κατ' ουσίαν, από το Γενικό Δικαστήριο να ακυρώσει την ως άνω απόφαση καθόσον την αφορούσε ή, επικουρικώς, να μειώσει το ποσό του προστίμου που της επιβλήθηκε.
- 12 Η αναιρεσείουσα προέβαλε οκτώ λόγους ακυρώσεως προς στήριξη της προσφυγής της. Οι τρεις πρώτοι λόγοι αντλούνταν, πρώτον, από πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως όσον αφορά τον βαθμό συμμετοχής της αναιρεσείουσας στη σύμπραξη, δεύτερον, από ελλιπή αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως όσον αφορά τη συμμετοχή της αναιρεσείουσας στην υποομάδα «Γερμανία» και, τρίτον, από παράβαση, αφενός, του άρθρου 81 ΕΚ, καθόσον η Επιτροπή καταλόγισε εσφαλμένα ευθύνη για τις πρακτικές της αναιρεσείουσας στη μητρική της, δηλαδή την Groupe Gascogne, και, αφετέρου, του άρθρου 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003.

- 13 Οι υπόλοιποι πέντε λόγοι ακυρώσεως, οι οποίοι προβλήθηκαν επικουρικώς, αφορούσαν το αίτημα μείωσης του ποσού του προστίμου. Ο τέταρτος λόγος αντλούνταν από πλάνη εκτιμήσεως όσον αφορά τη σοβαρότητα της παραβάσεως· ο πέμπτος λόγος από πλάνη εκτιμήσεως όσον αφορά τη διάρκεια της παραβάσεως· ο έκτος λόγος, ο οποίος προβλήθηκε επικουρικότερον, από πλάνη εκτιμήσεως επειδή δεν συνεκτιμήθηκαν ελαφρυντικές περιστάσεις· ο έβδομος λόγος από πλάνη εκτιμήσεως όσον αφορά τη συνεργασία της αναιρεσείουσας κατά τη διοικητική διαδικασία και, ο όγδοος λόγος, ο οποίος προβλήθηκε έτι επικουρικότερον, από παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας.
- 14 Η αναιρεσείουσα ζήτησε, με έγγραφο της 20ής Οκτωβρίου 2010, την επανάληψη της έγγραφης διαδικασίας επειδή είχε ανακύψει νέο νομικό στοιχείο κατά τη διαδικασία, ήτοι η θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Λισσαβώνας και, ειδικότερα του άρθρου 6 ΣΕΕ, που προσέδωσε ισχύ πρωτογενούς δικαίου στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης).
- 15 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η οποία διεξήχθη στις 2 Φεβρουαρίου 2011, η αναιρεσείουσα προέβαλε, πέρα από τους λόγους ακυρώσεως που εξέθεσε με το δικόγραφο της προσφυγής της, προσβολή του τεκμηρίου αθωότητας που κατοχυρώνουν τα άρθρα 48 του Χάρτη και 6 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ). Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ως προς το σημείο αυτό στις σκέψεις 92 και 93 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως τα εξής:
- «92 [...] η αιτίαση που αντλεί η [αναιρεσείουσα] από παραβίαση της αρχής του τεκμηρίου αθωότητας που κατοχυρώνεται στο άρθρο 48 του Χάρτη, προστίθεται στα επιχειρήματα τα οποία αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο των λόγων ακυρώσεως που προβλήθηκαν με το δικόγραφο της προσφυγής και δεν έχει αρκούντως στενό σύνδεσμο με τα αρχικώς αναπτυχθέντα επιχειρήματα ώστε να μπορεί να γίνει δεκτό ότι είναι αποτέλεσμα της κανονικής εξελίξεως της συζητήσεως στο πλαίσιο κατ' αντιμωλία διαδικασίας. Συνεπώς, η αιτίαση αυτή πρέπει να θεωρηθεί νέα.
- 93 Πρέπει, ως εκ τούτου, να εξεταστεί αν η θέση σε ισχύ, την 1η Δεκεμβρίου 2009, της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και ιδίως του άρθρου της 6, το οποίο προσδίδει στον Χάρτη νομική ισχύ ίδια με εκείνη των Συνθηκών, αποτελεί νέο στοιχείο που δικαιολογεί την προσβολή νέων ισχυρισμών. Επιβάλλεται συναφώς η παρατήρηση ότι η αρχή του τεκμηρίου αθωότητας αποτελούσε κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως τμήμα της έννομης τάξεως της Ένωσης και διασφαλιζόταν από αυτή, ως γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης, στις διαδικασίες που αφορούσαν παραβιάσεις των κανόνων του ανταγωνισμού [...]».
- 16 Το Γενικό Δικαστήριο συμπέρανε, ως εκ τούτου, ότι η αναιρεσείουσα δεν μπορούσε να επικαλεστεί τις τροποποιήσεις που επέφερε στην έννομη τάξη της Ένωσης η θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Λισσαβώνας, προκειμένου να προβάλει στο στάδιο της επ' ακροατηρίου συζητήσεως παραβίαση της αρχής του τεκμηρίου αθωότητας.
- 17 Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε ως αβάσιμους τους τρεις πρώτους λόγους ακυρώσεως που προβλήθηκαν με το δικόγραφο της προσφυγής. Ειδικότερα, όσον αφορά το πρώτο σκέλος του τρίτου λόγου, το οποίο αντλούνταν από παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ, καθόσον η Επιτροπή καταλόγισε εσφαλμένα ευθύνη για τις πρακτικές της αναιρεσείουσας στη μητρική της, δηλαδή την Groupe Gascogne, το Γενικό Δικαστήριο, κατ' αρχάς, υπενθύμισε στη σκέψη 87 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως τη νομολογία του Δικαστηρίου από την οποία προκύπτει ότι, στην περίπτωση που μητρική εταιρία κατέχει το 100 % του κεφαλαίου της θυγατρικής της που παραβίασε τους κανόνες του ανταγωνισμού, υφίσταται μαχητό τεκμήριο ότι η εν λόγω μητρική εταιρία ασκεί πράγματι καθοριστική επιρροή επί της συμπεριφοράς της θυγατρικής της. Στη συνέχεια, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε στη σκέψη 88 της εν λόγω αποφάσεως ότι δεν αμφισβητούνταν ότι «η Groupe Gascogne [κατείχε] το σύνολο του κεφαλαίου της [αναιρεσείουσας], οπότε η Επιτροπή μπορούσε να δεχθεί κατά τεκμήριο ότι η μητρική εταιρία ασκούσε καθοριστική επιρροή επί της θυγατρικής». Το Γενικό Δικαστήριο

προσέθεσε ότι η Επιτροπή είχε διευκρινίσει επιπλέον ότι «η Groupe Gasconne ελάμβανε ανά μήνα πληροφορίες εκ μέρους της [αναιρεσείδουσας], ότι η [αναιρεσείδουσα] είχε λειτουργικά ενταχθεί στον κλάδο “Εύκαμπτες συσκευασίες” του ομίλου και ότι διευθυντικά στελέχη του ομίλου ήταν μέλη του “Beirat”, δηλαδή του διαχειριστικού και εποπτικού οργάνου της [αναιρεσείδουσας]». Το Γενικό Δικαστήριο, αφού επανέλαβε στη σκέψη 89 της ίδιας αποφάσεως, τα επιχειρήματα που προέβαλε η αναιρεσείδουσα προς αντίκρουση των στοιχείων αυτών, συμπέρανε στη σκέψη 90 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως ότι «[ε]πιβάλλεται εντούτοις η διαπίστωση ότι από τα στοιχεία αυτά δεν μπορεί να ανατραπεί το τεκμήριο ότι η Groupe Gasconne ασκούσε καθοριστική επιρροή επί της [αναιρεσείδουσας]».

- 18 Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος του τρίτου λόγου ακυρώσεως, το οποίο αντλούνταν από παράβαση του άρθρου 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003, καθόσον η Επιτροπή δεν τήρησε το ανώτατο όριο του 10 % του κύκλου εργασιών της οικείας επιχειρήσεως κατά τον υπολογισμό του μέρους του προστίμου που επιβλήθηκε για την παράβαση που διαπράχθηκε μεταξύ της 9ης Φεβρουαρίου 1988 και της 31ης Δεκεμβρίου 1993, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε στις σκέψεις 108 και 109 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως τα εξής:

«108

[...] στην περίπτωση που γίνεται διάκριση μεταξύ ενός χρονικού διαστήματος, κατά τη διάρκεια του οποίου η παράβαση καταλογίζεται μόνο στη θυγατρική και ενός δεύτερου χρονικού διαστήματος, κατά τη διάρκεια του οποίου καταλογίζεται ευθύνη για την παράβαση στη μητρική εταιρία από κοινού με τη θυγατρική, το άρθρο 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003 δεν επιβάλλει στην Επιτροπή να ελέγξει αν το μέρος του προστίμου για την καταβολή του οποίου η μητρική εταιρία δεν ευθύνεται εις ολόκληρον υπερβαίνει το 10 % του κύκλου εργασιών που πραγματοποιεί μόνη η θυγατρική. Ο μοναδικός σκοπός του ορίου που προβλέπει η διάταξη αυτή είναι η αποφυγή της επιβολής δυσανάλογου προστίμου σε σχέση με το συνολικό μέγεθος της οικονομικής οντότητας κατά την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως, ενώ ο κύκλος εργασιών της εταιρίας που φέρει την ευθύνη της παραβάσεως, όπως έχει κατά την διάπραξη της παραβάσεως ή κατά την επιβολή του προστίμου, έχει περιορισμένη σημασία συναφώς.

109 Το γεγονός ότι η Επιτροπή, σε προηγούμενες αποφάσεις της, έχει εφαρμόσει τη διάταξη αυτή με διαφορετικό τρόπο, ο οποίος εν τέλει αποδείχθηκε ευνοϊκός για τη συγκεκριμένη εταιρία, δεν επηρεάζει το συμπέρασμα αυτό. Όπως παρατηρεί η Επιτροπή, αρκεί συναφώς η επισήμανση ότι αυτή δεν δεσμεύεται από την προηγούμενη πρακτική της, η οποία, σε κάθε περίπτωση, δεν αποτελεί νομικό πλαίσιο για τον τρόπο επιμετρήσεως του ποσού των προστίμων [...].»

- 19 Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε επίσης τους υπόλοιπους πέντε λόγους ακυρώσεως, οι οποίοι προβλήθηκαν επικουρικώς, και αφορούσαν το αίτημα μειώσεως του ποσού του προστίμου. Ειδικότερα, όσον αφορά το πρώτο σκέλος του τέταρτου λόγου, το οποίο αντλούνταν από το γεγονός ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη για τον υπολογισμό του προστίμου, τον πραγματικό αντίκτυπο της παραβάσεως στην αγορά, ενώ δεν ήταν δυνατή η εκτίμησή του, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε στη σκέψη 117 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως ότι «όπως προκύπτει από το γράμμα των κατευθυντήριων γραμμών [του 1998], ο πραγματικός αντίκτυπος της παραβάσεως στην αγορά λαμβάνεται υπόψη κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως μόνον όταν είναι δυνατή η εκτίμησή του». Για τον λόγο αυτόν, το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 118 της εν λόγω αποφάσεως απέρριψε το επιχείρημα της αναιρεσείδουσας ότι πρέπει να μειώνει το ποσό του προστίμου που επέβαλε η Επιτροπή στην περίπτωση που δεν είναι δυνατόν να εκτιμηθεί ο αντίκτυπος της παραβάσεως στην αγορά. Στο πλαίσιο αυτό, προέβη σε διάκριση μεταξύ της υπό κρίση υποθέσεως και εκείνης επί της οποίας είχε εκδώσει την απόφαση της 5ης Απριλίου 2006, T-279/02, Degussa κατά Επιτροπής (Συλλογή 2006, σ. II-897), την οποία είχε επικαλεστεί η αναιρεσείδουσα. Προς τον σκοπό αυτό, διαπίστωσε στη σκέψη 119 της ίδιας αποφάσεως ότι «[ε]ν προκειμένω, [...] αφενός, η Επιτροπή δεν υποστηρίζει ότι είναι δυνατή η εκτίμηση του αντίκτυπου της παραβάσεως στην αγορά και,

αφετέρου, η [αναιρεσεύουσα] δεν προέβαλε κανένα επιχείρημα και δεν προσκόμισε κανένα αποδεικτικό στοιχείο προκειμένου να αποδείξει ότι η σύμπραξη δεν είχε, στην πραγματικότητα, κανένα αποτέλεσμα και ότι, κατά συνέπεια, δεν είχε κανένα αντίκτυπο στην αγορά».

- 20 Το Γενικό Δικαστήριο, αφού εξέτασε όλους τους λόγους που προέβαλε η αναιρεσεύουσα προς στήριξη της προσφυγής της, απέρριψε την προσφυγή αυτή στο σύνολό της.

Αιτήματα των διαδίκων και διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

- 21 Η αναιρεσεύουσα ζητεί από το Δικαστήριο:

- να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση και να αναπέμψει την υπόθεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, προκειμένου αυτό να κρίνει επί των οικονομικών επιπτώσεων που η ίδια υπέστη λόγω της υπερβάσεως εκ μέρους του δικαιοδοτικού οργάνου αυτού της εύλογης διάρκειας της δίκης·
- επικουρικώς, να μειώσει το ποσό του προστίμου που της επέβαλε η Επιτροπή, προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι εν λόγω οικονομικές επιπτώσεις·
- να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

- 22 Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο:

- να απορρίψει την αίτηση αναίρεσεως, και
- να καταδικάσει την αναιρεσεύουσα στα δικαστικά έξοδα.

- 23 Με έγγραφο της 11ης Σεπτεμβρίου 2012, η αναιρεσεύουσα, στηριζόμενη στο άρθρο 42, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του ισχύοντος κατά τον χρόνο εκείνο Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, ζήτησε την επανάληψη της έγγραφης διαδικασίας επειδή είχε ανακύψει νέο στοιχείο, ήτοι η σοβαρά ελλειμματική οικονομική της κατάσταση.

- 24 Το Δικαστήριο ζήτησε, κατ' εφαρμογή του άρθρου 24 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του άρθρου 61 του Κανονισμού Διαδικασίας, από τους διαδίκους, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και από τα κράτη μέλη να απαντήσουν σε ερωτήσεις σχετικά, αφενός, με τα κριτήρια που καθιστούν δυνατό να εκτιμηθεί ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας διαδικασίας ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και, αφετέρου, με τα μέτρα τα οποία θα μπορούσαν να άρουν τις συνέπειες της υπερβολικής διάρκειας της διαδικασίας αυτής.

Επί της αιτήσεως αναίρεσεως

Επί του πρώτου λόγου αναίρεσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 25 Με τον πρώτο λόγο αναίρεσεως, η αναιρεσεύουσα υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, επειδή δεν έλαβε υπόψη του τα αποτελέσματα που είχε η θέση σε ισχύ την 1η Δεκεμβρίου 2009 της Συνθήκης της Λισσαβώνας και, ειδικότερα, του άρθρου 6 ΣΕΕ, το οποίο προσδίδει στον Χάρτη νομική ισχύ ίδια με εκείνη των Συνθηκών. Το Γενικό Δικαστήριο δεν έλαβε υπόψη ότι αυτό αποτελούσε νέο στοιχείο κατά την έννοια του άρθρου 48, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του Κανονισμού του Διαδικασίας και ότι, ως εκ τούτου, η αναιρεσεύουσα μπορούσε να

προβάλλει κατά τη διάρκεια της διαδικασίας νέο ισχυρισμό, αντλούμενο από το τεκμήριο αθωότητας που κατοχυρώνει το άρθρο 48 του Χάρτη. Ειδικότερα, κατά την αναιρεσείουσα, το τεκμήριο που καθιστά δυνατό τον καταλογισμό της αντίθετης προς τους κανόνες του ανταγωνισμού συμπεριφοράς θυγατρικής στη μητρική εταιρία που κατέχει το 100 % του κεφαλαίου της αποτελεί τεκμήριο ενοχής ασυμβίβαστο με τον Χάρτη.

- 26 Η Επιτροπή αντιτείνει ότι ο λόγος αυτός αναιρέσεως είναι υπερβολικά αόριστος, δεδομένου ότι δεν διευκρινίζεται ο λόγος για τον οποίο η θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Λισσαβώνας αποτελούσε νέο στοιχείο, και ότι, συνεπώς, είναι αβάσιμος.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 27 Προκαταρκτικώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η αναιρεσείουσα δεν υποστηρίζει, με την αίτηση αναιρέσεως, ότι είχε καθ' οιονδήποτε τρόπο μνημονεύσει τον Χάρτη στο δικόγραφο της προσφυγής της.
- 28 Όσον αφορά το ζήτημα αν θα έπρεπε να γίνει δεκτό, όπως υποστηρίζει η αναιρεσείουσα, ότι η θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Λισσαβώνας αποτελεί στοιχείο που ανέκυψε κατά τη διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και το οποίο, ως εκ τούτου, δικαιολογούσε, κατά το άρθρο 48, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, την προβολή νέων ισχυρισμών, πρέπει να υπομνησθεί ότι το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι η θέση σε ισχύ της ως άνω Συνθήκης, με την οποία ενσωματώθηκε ο Χάρτης στο πρωτογενές δίκαιο της Ένωσης, αποτελεί νέο στοιχείο κατά την έννοια του άρθρου 42, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του Κανονισμού του Διαδικασίας. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έχει τονίσει ότι, ακόμα και πριν από τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης αυτής, είχε ήδη κρίνει επανειλημμένα ότι το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη το οποίο απορρέει, ιδίως, από το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα το οποίο η Ευρωπαϊκή Ένωση διασφαλίζει ως γενική αρχή βάσει του άρθρου 6, παράγραφος 2, ΕΕ (βλ., ιδίως, απόφαση της 3ης Μαΐου 2012, C-289/11 P, Legris Industries κατά Επιτροπής, σκέψη 36).
- 29 Η ερμηνεία αυτή την οποία έχει δεχθεί το Δικαστήριο για την εφαρμογή του Κανονισμού του Διαδικασίας ισχύει *mutatis mutandis* και για την εφαρμογή των αντίστοιχων διατάξεων του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου.
- 30 Σε κάθε περίπτωση, στη μετά από τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Λισσαβώνας νομολογία έχει επιβεβαιωθεί ότι το τεκμήριο βάσει του οποίου εταιρία που κατέχει το σύνολο ή σχεδόν το σύνολο του κεφαλαίου θυγατρικής ασκεί πράγματι καθοριστική επιρροή επί της θυγατρικής αυτής δεν είναι ασύμβατο με την αρχή του τεκμηρίου αθωότητας (βλ., υπ' αυτή την έννοια, αποφάσεις της 19ης Ιουλίου 2012, C-628/10 P και C-14/11 P, Alliance One International και Standard Commercial Tobacco κατά Επιτροπής και Επιτροπή κατά Alliance One International κ.λπ., σκέψεις 46, 47, 108 και 113, και της 18ης Ιουλίου 2013, C-501/11 P, Schindler Holding κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 108 έως 111 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 31 Υπό τις συνθήκες αυτές, ο πρώτος λόγος που προβάλλει η αναιρεσείουσα προς στήριξη της αιτήσεως αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

Επί του δεύτερου λόγου αναιρέσεως

- 32 Ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως έχει δύο σκέλη. Το πρώτο αντλείται από παράβαση εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου της υποχρέωσης αιτιολογήσεως της αποφάσεώς του όσον αφορά τα επιχειρήματα που προέβαλε η αναιρεσείουσα προς απόδειξη της εμπορικής της αυτοτέλειας. Το δεύτερο σκέλος αντλείται από πλάνη περί το δίκαιο του Γενικού Δικαστηρίου καθόσον δεν συνήγαγε τις συνέπειες από την ελλιπή αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως όσον αφορά τον υπολογισμό του ανωτάτου ορίου του επιβληθέντος προστίμου.

Επί του πρώτου σκέλους του δεύτερου λόγου αναιρέσεως

– Επιχειρήματα των διαδίκων

- 33 Η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο αναφέρεται στη σκέψη 89 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως σε διάφορα στοιχεία που είχε επικαλεστεί για να αποδείξει ότι η Groupe Gascogne δεν ασκούσε πραγματικό έλεγχο επί της εμπορικής της πολιτικής. Στη σκέψη 90 της εν λόγω αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο απλώς απέρριψε συνοπτικά τα στοιχεία αυτά με τη στερεότυπη φράση «Επιβάλλεται εντούτοις η διαπίστωση [...]», χωρίς να ελέγξει ένα προς ένα τα στοιχεία αυτά ούτε να εκθέσει τους λόγους για τους οποίους αυτά δεν είχαν επαρκή αποδεικτική αξία. Κατ' αυτόν τον τρόπο το Γενικό Δικαστήριο παρέβη την υποχρέωση αιτιολογήσεως που, κατά πάγια νομολογία, υπέχει.
- 34 Η Επιτροπή αντιτείνει ότι η υποχρέωση αιτιολογήσεως των αποφάσεων την οποία υπέχει το Γενικό Δικαστήριο δεν έχει την έννοια ότι συνεπάγεται την υποχρέωση του δικαιοδοτικού αυτού οργάνου να απαντά λεπτομερώς σε κάθε επιχείρημα που προβάλλει διάδικος ενώπιόν του, ιδίως στην περίπτωση που το επιχείρημα αυτό δεν είναι διατυπωμένο κατά τρόπο αρκούντως σαφή και ακριβή, όπως συμβαίνει με τις εκτιμήσεις που προέβαλε η αναιρεσείουσα ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.

– Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 35 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η υποχρέωση αιτιολογήσεως των αποφάσεων την οποία υπέχει το Γενικό Δικαστήριο δυνάμει των άρθρων 36 και 53, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου δεν συνεπάγεται ότι οφείλει να παραθέσει αιτιολογία που να ακολουθεί σε όλη τους την έκταση και ένα προς ένα όλα τα επιχειρήματα που διατύπωσαν οι διάδικοι. Η αιτιολογία μπορεί, ως εκ τούτου, να συνάγεται εμμέσως, υπό την προϋπόθεση ότι παρέχει στους μεν ενδιαφερόμενους τη δυνατότητα να γνωρίσουν τους λόγους στους οποίους στηρίζεται η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, στο δε Δικαστήριο επαρκή στοιχεία για να ασκήσει τον αναιρετικό του έλεγχο (βλ., ιδίως, προπαρατεθείσα απόφαση Alliance One International και Standard Commercial Tobacco κατά Επιτροπής και Επιτροπή κατά Alliance One International κ.λπ., σκέψη 64).
- 36 Εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο επανέλαβε στις σκέψεις 78 έως 82 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως την επιχειρηματολογία που ανέπτυξε η αναιρεσείουσα κατά την οποία εναπέκειτο στην Επιτροπή, προκειμένου να καταλογίσει ευθύνη στη μητρική εταιρία για τις πρακτικές θυγατρικής της, να αποδείξει ότι η εν λόγω μητρική εταιρία καθορίζει πράγματι τη συμπεριφορά της θυγατρικής στην αγορά, πράγμα το οποίο, κατά την αναιρεσείουσα, το θεσμικό αυτό όργανο δεν έπραξε στη συγκεκριμένη περίπτωση.
- 37 Απαντώντας στην εν λόγω επιχειρηματολογία, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε, κατ' αρχάς, στη σκέψη 87 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου από την οποία προκύπτει ότι, στην περίπτωση που μητρική εταιρία κατέχει το 100 % του κεφαλαίου θυγατρικής της που παραβίασε τους κανόνες του ανταγωνισμού, υφίσταται μαχητό τεκμήριο ότι η εν λόγω μητρική εταιρία ασκεί πράγματι καθοριστική επιρροή επί της συμπεριφοράς της θυγατρικής της.
- 38 Στη συνέχεια το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η αναιρεσείουσα ήταν κατά 100 % θυγατρική της Groupe Gascogne, πράγμα που αρκούσε για να δικαιολογηθεί η εφαρμογή του προαναφερθέντος τεκμηρίου. Επισήμανε επίσης ορισμένες πρόσθετες ενδείξεις τις οποίες είχε εκθέσει η Επιτροπή στο πλαίσιο αυτό.
- 39 Το Γενικό Δικαστήριο, αφού απαρίθμησε στη σκέψη 89 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, τα συγκεκριμένα στοιχεία που επικαλέστηκε η αναιρεσείουσα για να αποδείξει την αυτονομία της, διαπίστωσε ρητά στη σκέψη 90 της ίδιας αποφάσεως ότι από τα στοιχεία αυτά δεν μπορούσε να

ανατραπεί το τεκμήριο ότι η Groupe Gascoigne ασκούσε καθοριστική επιρροή επί της αναιρεσείουσας. Το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε συναφώς ότι η αναιρεσείουσα απλώς προέβαλε επιχειρήματα χωρίς να προσκομίσει κανένα αποδεικτικό στοιχείο προς στήριξή τους.

- 40 Όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 63 των προτάσεών της, μολονότι το Γενικό Δικαστήριο δεν διέλαβε ρητώς ότι η αναιρεσείουσα έφερε το βάρος ανατροπής του τεκμηρίου, το οποίο υπομνήσθηκε στην σκέψη 87 της αναιρεσιβαλλομένης απόφασης, εντούτοις, από τον συνδυασμό των σκέψεων 88 έως 90 προκύπτει σαφώς και χωρίς αμφισημία η συλλογιστική που ακολούθησε το Γενικό Δικαστήριο για να απορρίψει τα στοιχεία που προέβαλε η αναιρεσείουσα.
- 41 Υπό τις συνθήκες αυτές, το σκεπτικό που διέλαβε το Γενικό Δικαστήριο στις σκέψεις 87 έως 90 της αναιρεσιβαλλομένης απόφασης αρκεί για να παράσχει στην μεν αναιρεσείουσα τη δυνατότητα να γνωρίσει τους λόγους στους οποίους στηρίζεται η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, στο δε Δικαστήριο επαρκή στοιχεία για να ασκήσει τον αναιρετικό του έλεγχο.
- 42 Το πρώτο σκέλος του δεύτερου λόγου αναιρέσεως πρέπει, επομένως, να απορριφθεί ως αβάσιμο.

Επί του δεύτερου σκέλους του δεύτερου λόγου αναιρέσεως

– Επιχειρήματα των διαδίκων

- 43 Η αναιρεσείουσα υπενθυμίζει ότι είχε αμφισβητήσει ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου το ποσό των 3,3 εκατομμυρίων ευρώ για την καταβολή του οποίου ενέχεται η ίδια ατομικώς και αντιστοιχεί στο χρονικό διάστημα μεταξύ της 9ης Φεβρουαρίου 1988 και της 31ης Δεκεμβρίου 1993, κατά τη διάρκεια του οποίου δεν ανήκε στην Groupe Gascoigne, υποστηρίζοντας ότι το ποσό αυτό υπερβαίνει το προβλεπόμενο στο άρθρο 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003 όριο του 10 % του κύκλου εργασιών που πραγματοποίησε η οικεία επιχείρηση κατά το προηγούμενο οικονομικό έτος. Η αναιρεσείουσα στηριζόταν ως προς το σημείο αυτό στην απόφαση E(2003) 4570 τελικό της Επιτροπής, της 10ης Δεκεμβρίου 2003, σχετικά με διαδικασία κατ' εφαρμογή του άρθρου [81 ΕΚ] και του άρθρου 53 της Συμφωνίας για τον ΕΟΧ (Υπόθεση COMP/E-2/37.857 — Οργανικά υπεροξείδια), περίληψη της οποίας δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* στις 30 Απριλίου 2005 (ΕΕ L 110, σ. 44, στο εξής: απόφαση για τα οργανικά υπεροξείδια), από την οποία, κατά την άποψή της, προκύπτει ότι, στην περίπτωση που η Επιτροπή διακρίνει μεταξύ χρονικού διαστήματος κατά το οποίο ορισμένη εταιρία φέρει μόνη αυτή την ευθύνη της πρακτικής που ακολουθεί και χρονικού διαστήματος κατά το οποίο η μητρική εταιρία που έχει αποκτήσει τον έλεγχο της καθίσταται υπεύθυνη της ακολουθούμενης από τη θυγατρική της πρακτικής, πρέπει να γίνεται χωριστή εκτίμηση του ορίου του 10 % του κύκλου εργασιών που πραγματοποιήθηκε κατά το τελευταίο οικονομικό έτος για τις δύο εταιρίες.
- 44 Η αναιρεσείουσα υποστηρίζει με την αίτηση αναιρέσεως ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, επειδή στη σκέψη 109 της αναιρεσιβαλλομένης απόφασης έκρινε απλώς ότι η Επιτροπή δεν δεσμεύεται από την πρακτική που ακολουθούσε στις σχετικές αποφάσεις. Ειδικότερα, το Γενικό Δικαστήριο θα έπρεπε να συναγάγει τις συνέπειες του γεγονότος ότι η Επιτροπή μετέβαλε την πρακτική της χωρίς εμπεριστατωμένη και άνευ αμφισημιών αιτιολόγηση της μεταβολής αυτής. Η αναιρεσείουσα στηρίζεται συναφώς στην απόφαση της 29ης Σεπτεμβρίου 2011, C-521/09 P, Elf Aquitaine κατά Επιτροπής (Συλλογή 2011, σ. I-8947, σκέψη 167).
- 45 Κατά την Επιτροπή, το γεγονός και μόνο ότι σε προηγούμενη απόφαση ακολούθησε άλλη προσέγγιση δεν έχει ως αποτέλεσμα την «καθιέρωση συνήθους πρακτικής». Η κατάσταση από την οποία προέκυψε η υπό κρίση διαφορά δεν έχει καμία σχέση με την υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση που επικαλείται η αναιρεσείουσα, στην οποία το Δικαστήριο στηρίχθηκε σε εξαιρετικές περιστάσεις (προπαρταθείσα απόφαση Elf Aquitaine κατά Επιτροπής, σκέψεις 165 και 167).

– Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 46 Προκαταρκτικώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι η υποχρέωση αιτιολογήσεως που προβλέπει το άρθρο 296, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ αποτελεί ουσιώδη τύπο που πρέπει να διακρίνεται από το ζήτημα του βασίμου της αιτιολογίας, δεδομένου ότι αυτό αφορά την ουσιαστική νομιμότητα της επίδικης πράξεως (βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα απόφαση *Elf Aquitaine* κατά Επιτροπής, σκέψη 146 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 47 Εν προκειμένω, η αναιρεσείουσα αμφισβήτησε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου το βάσιμο της μεθόδου που εφάρμοσε η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση προκειμένου να υπολογίσει το ποσό του προστίμου για την καταβολή του οποίου ενέχεται η ίδια ατομικώς. Για να στηρίξει την επιχειρηματολογία της, επικαλέστηκε την απόφαση για τα οργανικά υπεροξείδια, χωρίς όμως να αμφισβητήσει την επάρκεια της αιτιολογίας της προσβαλλομένης αποφάσεως επί του σημείου αυτού.
- 48 Το Γενικό Δικαστήριο στις σκέψεις 107 και 108 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως εξέτασε, υπό το πρίσμα του άρθρου 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003, το βάσιμο της μεθόδου που εφάρμοσε η Επιτροπή και απέρριψε την επιχειρηματολογία της αναιρεσείουσας στην ουσία της.
- 49 Το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε συμπληρωματικώς και μόνο στη σκέψη 109 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως ότι το γεγονός ότι η Επιτροπή, σε προηγούμενες αποφάσεις της, είχε εφαρμόσει το άρθρο 23, παράγραφος 2, με διαφορετικό τρόπο, ο οποίος εν τέλει αποδείχθηκε ευνοϊκός για τη συγκεκριμένη εταιρία, δεν επηρέαζε την, κατά το δικαιοδοτικό όργανο αυτό, ερμηνεία της ως άνω διατάξεως.
- 50 Το δεύτερο όμως σκέλος του δεύτερου λόγου αναιρέσεως ουδόλως βάλλει κατά του σκεπτικού που ανέπτυξε το Γενικό Δικαστήριο στις σκέψεις 107 και 108 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, αλλά αφορά την πλάνη περί το δίκαιο στην οποία, κατά την αναιρεσείουσα, υπέπεσε το ως άνω δικαιοδοτικό όργανο στη σκέψη 109 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, επειδή δεν διαπίστωσε ότι η αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως ήταν ελλιπής λόγω της αποκλίσεως από την απόφαση για τα οργανικά υπεροξείδια.
- 51 Με το εν λόγω σκέλος προβάλλεται συνεπώς νέος ισχυρισμός, ο οποίος συνίσταται στην αμφισβήτηση της επάρκειας της αιτιολογίας της προσβαλλομένης αποφάσεως όσον αφορά τη μέθοδο που εφάρμοσε η Επιτροπή για να προσδιορίσει το νόμιμο ανώτατο όριο του 10 %.
- 52 Κατά συνέπεια, ο ισχυρισμός αυτός πρέπει να κριθεί απαράδεκτος, δεδομένου ότι η αναιρετική αρμοδιότητα του Δικαστηρίου περιορίζεται, κατ' αρχήν, στον έλεγχο της νομικής λύσεως που δόθηκε ενόψει των ισχυρισμών που προβλήθηκαν ενώπιον του δικαστηρίου της ουσίας.
- 53 Η αναιρεσείουσα δεν μπορεί να υποστηρίξει, όπως έπραξε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι το δεύτερο σκέλος του δεύτερου λόγου αναιρέσεως αφορά πλάνη περί το δίκαιο στην οποία υπέπεσε το Γενικό Δικαστήριο κατά την ερμηνεία του άρθρου 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003.
- 54 Πράγματι, το εν λόγω σκέλος αντλείται ρητώς στην αίτηση αναιρέσεως από «ελλιπή αιτιολογία». Εξάλλου, στην επιχειρηματολογία της, η αναιρεσείουσα αναφέρεται μόνο στη σκέψη 109 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, στην οποία απλώς υπενθυμίζεται ότι η Επιτροπή δεν δεσμεύεται από την πρακτική που ακολουθούσε στις σχετικές αποφάσεις και η οποία σκέψη ουδόλως περιέχει ερμηνεία του άρθρου 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003.
- 55 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι το δεύτερο σκέλος του δεύτερου λόγου αναιρέσεως δεν μπορεί να γίνει δεκτό. Επομένως, ο λόγος αυτός πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

Επί του τρίτου λόγου αναιρέσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 56 Με το πρώτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν διαπίστωσε ότι η Επιτροπή παρέβη την υποχρέωσή της για αιτιολόγηση της προσβαλλομένης αποφάσεως όσον αφορά τον πραγματικό αντίκτυπο της παραβάσεως στην αγορά.
- 57 Η αναιρεσείουσα συνομολογεί ότι, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές του 1998, όπως έχουν ερμηνευθεί από το Δικαστήριο, η Επιτροπή δεν έχει υποχρέωση να αποδείξει πραγματικό αντίκτυπο στην αγορά, στην περίπτωση που η παράβαση χαρακτηρίζεται, όπως εν προκειμένω, πολύ σοβαρή. Υπενθυμίζει ότι η συνεκτίμηση αυτού του συμπληρωματικού στοιχείου καθιστά, εντούτοις, δυνατή την εκ μέρους της Επιτροπής αύξηση του βασικού ποσού του προστίμου.
- 58 Κατά την αναιρεσείουσα, όμως, η αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως είναι διφορούμενη ως προς το σημείο αυτό. Αφιερώνοντας αναπτύξεις στον αντίκτυπο της παραβάσεως, ενώ δεν υπείχε σχετική υποχρέωση, η Επιτροπή δημιούργησε αμφιβολία ως προς το αν το κριτήριο αυτό συνεκτιμήθηκε ή όχι για την προσαύξηση του βασικού ποσού του προστίμου. Επιπλέον, τη σύγχυση επέτεινε το γεγονός ότι η Επιτροπή έκρινε, αφενός, ότι δεν ήταν δυνατόν να εκτιμηθεί ο αντίκτυπος στην αγορά και, αφετέρου, ότι ο αντίκτυπος αυτός μπορούσε λογικώς να συναχθεί από την εφαρμογή των αθέμιτων συμφωνιών. Συνεπώς, εμποδίστηκε η προσήκουσα προετοιμασία της άμυνας της αναιρεσείουσας. Το Γενικό Δικαστήριο δε, χωρίς να ελέγξει την αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως, παρέθεσε μη λογική και ανεπαρκή αιτιολογία.
- 59 Με το δεύτερο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο ότι δεν συνήγαγε τις συνέπειες από την πλάνη περί το δίκαιο της Επιτροπής καθόσον αυτή συνήγαγε την ύπαρξη πραγματικού αντίκτυπου στην αγορά μόνο από την εφαρμογή αθέμιτων διευθετήσεων, χωρίς να παράσχει, όπως απαιτεί η νομολογία, συγκεκριμένες, αξιόπιστες και επαρκείς ενδείξεις.
- 60 Η Επιτροπή εκτιμά ότι ο λόγος αυτός αναιρέσεως είναι απαράδεκτος ως προς αμφότερα τα σκέλη του, δεδομένου ότι δεν προβλήθηκε πρωτοδίκως. Η αναιρεσείουσα ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου απλώς υποστήριξε ότι, επειδή η συμμετοχή της στην παράβαση ήταν περιορισμένη, ο αντίκτυπός της ήταν επίσης μειωμένος.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 61 Προκειμένου να κριθεί το παραδεκτό του τρίτου λόγου αναιρέσεως, πρέπει να υπομνησθεί η επιχειρηματολογία που προέβαλε η αναιρεσείουσα πρωτοδίκως σχετικά με το ζήτημα του πραγματικού αντίκτυπου της παραβάσεως στην αγορά.
- 62 Το ζήτημα αυτό τέθηκε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου στο πλαίσιο του τέταρτου λόγου ακυρώσεως, ο οποίος αφορούσε τη μείωση του προστίμου και αντλούνταν από πλάνη εκτιμήσεως της Επιτροπής όσον αφορά τη σοβαρότητα της παραβάσεως. Όπως προκύπτει από τις σκέψεις 113 έως 115 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, η αναιρεσείουσα, πρώτον, προσήψε στην Επιτροπή ότι είχε κρίνει, κατά παράβαση των κατευθυντήριων γραμμών του 1998, ότι για τον προσδιορισμό της σοβαρότητας της παραβάσεως δεν ήταν αναγκαίο να είναι δυνατή η εκτίμηση του αντίκτυπού της. Δεύτερον, επισήμανε ότι η Επιτροπή είχε εντούτοις επιχειρήσει να αποδείξει τις πραγματικές επιπτώσεις της συμπράξεως επισημαίνοντας ορισμένες πρακτικές στις οποίες η αναιρεσείουσα υποστήριζε ότι δεν είχε ανάμιξη, πράγμα που, κατά την άποψή της, έπρεπε να ληφθεί υπόψη κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως που της καταλογιζόταν. Τρίτον, η αναιρεσείουσα

υποστήριξε ότι η ίδια η Επιτροπή είχε αναγνωρίσει ότι δεν ήταν δυνατή η ακριβής εκτίμηση του πραγματικού αντίκτυπου της παραβάσεως, πράγμα που κατά την άποψη της αναιρεσείουσας δικαιολογούσε μείωση του προστίμου.

- 63 Προκύπτει συνεπώς ότι η επιχειρηματολογία την οποία αντλεί η αναιρεσείουσα στο πλαίσιο του πρώτου σκέλους του τρίτου λόγου αναιρέσεως από προβαλλόμενη ελλιπή αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως είναι νέα, δεδομένου ότι η αναιρεσείουσα δεν προέβαλε πρωτοδίκως δυσχέρειες ως προς την κατανόηση της εν λόγω αποφάσεως ούτε ως προς την προετοιμασία της άμυνάς της.
- 64 Για τους λόγους που εκτέθηκαν στη σκέψη 52 της παρούσας αποφάσεως, το εν λόγω σκέλος πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτο.
- 65 Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως, το οποίο αντλείται από τη μη διαπίστωση εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου πλάνης περί το δίκαιο στην οποία προβάλλεται ότι υπέπεσε η Επιτροπή κατά την εκτίμηση της υπάρξεως αντίκτυπου στην αγορά, αρκεί η επισήμανση ότι, λαμβανομένης υπόψη της επιχειρηματολογίας που ανέπτυξε πρωτοδίκως η αναιρεσείουσα, όπως αυτή εκτέθηκε στη σκέψη 62 της παρούσας αποφάσεως, πρέπει επίσης να θεωρηθεί νέο. Ως εκ τούτου, για τους λόγους που εκτέθηκαν στη σκέψη 52 της παρούσας αποφάσεως είναι απαράδεκτο.
- 66 Δεδομένου ότι κανένα από τα δύο σκέλη του τρίτου λόγου που προβλήθηκε προς στήριξη της αιτήσεως αναιρέσεως δεν μπορεί να ευδοκιμήσει, ο λόγος αυτός πρέπει να απορριφθεί.

Επί του τέταρτου λόγου αναιρέσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 67 Με τον λόγο αυτό αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι, εν προκειμένω, έχει προσβληθεί το θεμελιώδες της δικαίωμα να εκδικασθεί η υπόθεση εντός ευλόγου προθεσμίας, όπως το κατοχυρώνει το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ.
- 68 Η αναιρεσείουσα υπενθυμίζει ότι η διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου άρχισε στις 23 Φεβρουαρίου 2006 και περατώθηκε στις 16 Νοεμβρίου 2011. Επισημαίνει ότι μεταξύ του πέρατος της έγγραφης διαδικασίας και της πρώτης πληροφορίας που έλαβε σχετικά με την πρόοδο της υποθέσεως μεσολάβησε μακρά περίοδος αδράνειας του Γενικού Δικαστηρίου.
- 69 Κατά την αναιρεσείουσα, η κατά την εν λόγω περίοδο παντελής έλλειψη εξετάσεως της υποθέσεως εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου, δεν μπορεί να δικαιολογηθεί ούτε από την περιπλοκότητα και την έκταση της δικογραφίας ούτε από τον, εν προκειμένω, αριθμό των επιχειρήσεων ή των γλωσσών διαδικασίας.
- 70 Η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι, κατά τον χρόνο της καταθέσεως ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της προσφυγής της κατά της προσβαλλομένης αποφάσεως, επέλεξε να μην καταβάλει αμέσως το επιβληθέν πρόστιμο και, ως αντιστάθμισμα, έπρεπε να αποδεχθεί την καταβολή τόκων επί του ποσού του προστίμου καθώς και να λάβει τραπεζική εγγύηση. Αποτέλεσμα της υπερβολικής διάρκειας της διαδικασίας ήταν η αύξηση των σχετικών με τις ενέργειες αυτές εξόδων.
- 71 Ως εκ τούτου, η αναιρεσείουσα ζητεί από το Δικαστήριο να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση ή, επικουρικώς, να μειώσει το ποσό του προστίμου που της επιβλήθηκε προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι εν λόγω οικονομικές επιπτώσεις, συνεκτιμώντας το οικονομικό βάρος στο οποίο υποβλήθηκε λόγω της προσβολής του δικαιώματός της στην εύλογη διάρκεια της δίκης.

- 72 Η Επιτροπή υποστηρίζει, κατ' αρχάς, ότι ο λόγος αυτός αναιρέσεως είναι απαράδεκτος, επειδή δεν προβλήθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.
- 73 Η Επιτροπή υποστηρίζει, ως προς την ουσία, ότι το πρόσφορο μέσο επανορθώσεως στην περίπτωση υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της δίκης επί ένδικης προσφυγής κατά αποφάσεως με την οποία επιβάλλεται σε επιχείρηση πρόστιμο για παραβίαση των κανόνων του ανταγωνισμού δεν είναι η μείωση του επιβληθέντος προστίμου αλλά η αγωγή αποζημιώσεως. Επικουρικώς, κατά την Επιτροπή, στην περίπτωση που το Δικαστήριο κρίνει ότι παραβιάστηκε η αρχή της εύλογης διάρκειας και ότι προς επανόρθωση της παραβιάσεως αυτής επιβάλλεται μείωση του προστίμου, η μείωση αυτή πρέπει να είναι συμβολική.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

– Επί του παραδεκτού

- 74 Το Δικαστήριο, όπως προκύπτει από το άρθρο 58, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του και από τη νομολογία του, είναι αρμόδιο να ελέγχει αν το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε διαδικαστικές πλημμέλειες οι οποίες θίγουν τα συμφέροντα του αναιρεσείοντος (βλ., ιδίως, απόφαση της 16ης Ιουλίου 2009, C-385/07 P, *Der Grüne Punkt - Duales System Deutschland* κατά Επιτροπής, Συλλογή 2009, σ. I-6155, σκέψη 176).
- 75 Όσον αφορά την πλημμέλεια που προβάλλεται στο πλαίσιο του υπό κρίση λόγου αναιρέσεως, πρέπει να υπομνησθεί ότι, ανεξαρτήτως του γεγονότος ότι η αναιρεσείουσα αναφέρεται στο άρθρο 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ, το άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη, το οποίο αντιστοιχεί στην εν λόγω διάταξη της ΕΣΔΑ, ορίζει ότι «[κ]άθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να δικασθεί η υπόθεσή του δίκαια, δημόσια και εντός εύλογης προθεσμίας, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως». Όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο επανειλημμένα, το άρθρο αυτό αφορά την αρχή της αποτελεσματικής ένδικης προστασίας (βλ., ιδίως, προπαρατεθείσα απόφαση *Der Grüne Punkt - Duales System Deutschland* κατά Επιτροπής, σκέψη 179 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 76 Ως εκ τούτου, το δικαίωμα αυτό εφαρμόζεται στο πλαίσιο ένδικης προσφυγής κατά αποφάσεως της Επιτροπής (βλ., ιδίως, προπαρατεθείσα απόφαση *Der Grüne Punkt - Duales System Deutschland* κατά Επιτροπής, σκέψη 178 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 77 Η αναιρεσείουσα, μολονότι επικρίνει κυρίως την περίοδο αδράνειας της διαδικασίας ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, η οποία μεσολάβησε μεταξύ του πέρατος της έγγραφης διαδικασίας και της ενάρξεως της προφορικής διαδικασίας, δεν προέβαλε εντούτοις την προσβολή του δικαιώματος αυτού κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του ως άνω δικαιοδοτικού οργάνου.
- 78 Αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η Επιτροπή, η παράλειψη αυτή δεν συνεπάγεται το απαράδεκτο του τέταρτου λόγου αναιρέσεως, επειδή προβάλλεται για πρώτη φορά στο πλαίσιο της αιτήσεως αναιρέσεως. Πράγματι, μολονότι οι διάδικοι πρέπει να έχουν τη δυνατότητα, εφόσον εκτιμούν ότι στοιχειοθετείται παραβίαση των εφαρμοστέων κανόνων, να προβάλουν διαδικαστική πλημμέλεια, εντούτοις δεν μπορεί να υποχρεώνονται να το πράξουν σε στάδιο κατά το οποίο τα πλήρη αποτελέσματα της παραβιάσεως αυτής δεν είναι ακόμη γνωστά. Όσον αφορά, ειδικότερα, την υπέρβαση εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου της εύλογης διάρκειας της δίκης, ο διάδικος που εκτιμά ότι η υπέρβαση αυτή της εύλογης διάρκειας της ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου δίκης θίγει τα συμφέροντά του δεν υποχρεούται να προβάλει αμέσως τη βλάβη αυτή. Μπορεί, ενδεχομένως, να αναμείνει το πέρας της διαδικασίας προκειμένου να γνωρίσει τη συνολική διάρκειά της και να έχει, άρα, στη διάθεσή του όλα τα αναγκαία στοιχεία προκειμένου να προσδιορίσει τη βλάβη που εκτιμά ότι έχει υποστεί.

- 79 Συνεπώς, ο τέταρτος λόγος που προέβαλε η αναιρεσείουσα προς στήριξη της αιτήσεως αναιρέσεως είναι παραδεκτός.
- Επί της ουσίας
- 80 Προκαταρκτικώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης, ως διαδικαστική πλημμέλεια που αποτελεί προσβολή θεμελιώδους δικαιώματος, πρέπει να συνεπάγεται για τον ενδιαφερόμενο τη δυνατότητα ασκήσεως αποτελεσματικού μέσου ένδικης προστασίας το οποίο να του παρέχει κατάλληλη επανόρθωση (βλ., ΕΔΔΑ, απόφαση Kudla κατά Πολωνίας της 26ης Οκτωβρίου 2000, *Recueil des arrêts et décisions* 2000 XI, § 156 και 157).
- 81 Καθόσον η αναιρεσείουσα ζητεί την αναίρεση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως και, επικουρικώς, μείωση του ποσού του προστίμου που της επιβλήθηκε, πρέπει να επισημανθεί ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης οδηγεί στην αναίρεση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως μόνον όταν υφίστανται ενδείξεις ότι η υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου επηρέασε την επίλυση της διαφοράς (βλ., υπ' αυτή την έννοια, προπαρατεθείσα απόφαση *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland* κατά Επιτροπής, σκέψη 190, καθώς και 196 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 82 Η νομολογία αυτή στηρίζεται ιδίως στην εκτίμηση ότι, ελλείψει επιρροής της υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της δίκης στην επίλυση της διαφοράς, η αναίρεση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως δεν θα επανόρθωνε την παραβίαση εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου της αρχής της αποτελεσματικής ένδικης προστασίας (προπαρατεθείσα απόφαση *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland* κατά Επιτροπής, σκέψη 193).
- 83 Εν προκειμένω, η αναιρεσείουσα δεν παρέσχε στο Δικαστήριο καμία ένδειξη από την οποία να διαφαίνεται ότι η υπέρβαση εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου της εύλογης διάρκειας της δίκης επηρέασε την επίλυση της διαφοράς της οποίας αυτό είχε επιληφθεί.
- 84 Επιπλέον, λαμβάνοντας υπόψη ότι πρέπει να γίνονται σεβαστοί οι κανόνες ανταγωνισμού του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο δεν μπορεί να δεχθεί ότι ο αναιρεσείων, αποκλειστικά και μόνο για τον λόγο της υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της δίκης, μπορεί να θέτει υπό αμφισβήτηση το βάσιμο ή το ποσό προστίμου ενώ όλοι οι λόγοι αναιρέσεως κατά των διαπιστώσεων στις οποίες προέβη το Γενικό Δικαστήριο ως προς το ποσό του προστίμου και τη συμπεριφορά για την οποία αυτό αποτελεί την κύρωση απορρίφθηκαν (βλ., υπ' αυτή την έννοια, προπαρατεθείσα απόφαση *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland* κατά Επιτροπής, σκέψη 194).
- 85 Κατά συνέπεια, αντιθέτως προς όσα ζητεί η αναιρεσείουσα, ο τέταρτος λόγος δεν μπορεί να καταλήξει, αυτός καθ' εαυτόν, στην αναίρεση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.
- 86 Καθόσον η αναιρεσείουσα ζητεί μείωση του ποσού του προστίμου το οποίο της επιβλήθηκε προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι οικονομικές επιπτώσεις που υπέστη λόγω της υπερβολικής διάρκειας της διαδικασίας ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, πρέπει να υπομνησθεί ότι το Δικαστήριο, αρχικώς, κρίνοντας επί παρόμοιας περιπτώσεως είχε δεχθεί τέτοιο αίτημα για λόγους οικονομίας της διαδικασίας και προκειμένου να εξασφαλιστεί άμεση και αποτελεσματική θεραπεία μιας τέτοιας διαδικαστικής πλημμέλειας και, συνεπώς, είχε προβεί σε μείωση του ποσού του προστίμου (απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 1998, C-185/95 P, *Baustahlgewebe* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. I-8417, σκέψη 48).

- 87 Το Δικαστήριο, στη συνέχεια, στο πλαίσιο υποθέσεως που αφορούσε απόφαση της Επιτροπής με την οποία διαπιστώθηκε μεν η ύπαρξη καταχρήσεως δεσπόζουσας θέσεως αλλά δεν επιβλήθηκε πρόστιμο, έκρινε ότι η υπέρβαση εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου της εύλογης διάρκειας της δίκης γεννά αξίωση αποζημιώσεως (προπαρατεθείσα απόφαση *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland* κατά Επιτροπής, σκέψη 195).
- 88 Ομολογουμένως, η υπό κρίση υπόθεση αφορά κατάσταση ανάλογη με εκείνη της υποθέσεως επί της οποίας εκδόθηκε η προπαρατεθείσα απόφαση *Baustahlgewebe* κατά Επιτροπής. Εντούτοις, η αγωγή αποζημιώσεως κατά της Ένωσης βάσει των άρθρων 268 ΣΛΕΕ και 340, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ αποτελεί, καθόσον μπορεί να καλύψει όλες τις περιπτώσεις υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας ορισμένης διαδικασίας, αποτελεσματικό και γενικής εφαρμογής μέσο επανορθώσεως που παρέχει τη δυνατότητα να προβληθεί η αξίωση αυτή και να συναχθούν οι εντεύθεν συνέπειες.
- 89 Επιβάλλεται, επομένως, το Δικαστήριο να κρίνει ότι η εκ μέρους δικαιοδοτικού οργάνου της Ένωσης παράβαση της υποχρεώσεώς του, που απορρέει από το άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη, να εκδικάζει τις υποθέσεις που άγονται ενώπιόν του εντός ευλόγου προθεσμίας πρέπει να έχει ως συνέπεια την παροχή δυνατότητας ασκήσεως αγωγής αποζημιώσεως ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, δεδομένου ότι τέτοια αγωγή αποτελεί αποτελεσματικό μέσο επανορθώσεως.
- 90 Κατά συνέπεια, αίτημα με το οποίο διώκεται η αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε λόγω της υπερβάσεως, εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου, της εύλογης διάρκειας της δίκης δεν μπορεί να προβληθεί απευθείας κατ' αναίρεση ενώπιον του Δικαστηρίου αλλά πρέπει να αχθεί ενώπιον του ίδιου του Γενικού Δικαστηρίου.
- 91 Όσον αφορά τα κριτήρια βάσει των οποίων μπορεί να εκτιμηθεί αν το Γενικό Δικαστήριο τήρησε την αρχή της εύλογης διάρκειας, πρέπει να υπομνησθεί ότι η εύλογη διάρκεια της δίκης πρέπει να εκτιμάται με γνώμονα τις ιδιαίτερες περιστάσεις κάθε υποθέσεως, όπως είναι η περιπλοκότητα της διαφοράς και η συμπεριφορά των διαδίκων (βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα απόφαση *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland* κατά Επιτροπής, σκέψη 181 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 92 Το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει συναφώς ότι ο κατάλογος των κρίσιμων προς τούτο κριτηρίων δεν είναι εξαντλητικός και ότι η εκτίμηση του εύλογου χαρακτήρα της εν λόγω διάρκειας δεν απαιτεί συστηματική εξέταση των περιστάσεων της υποθέσεως υπό το πρίσμα καθενός κριτηρίου χωριστά όταν η διάρκεια της δίκης παρίσταται δικαιολογημένη υπό το πρίσμα ενός και μόνον κριτηρίου. Έτσι, μπορεί να γίνει δεκτό ότι η περιπλοκότητα της υποθέσεως ή η κακόβουλη συμπεριφορά του προσφεύγοντος δικαιολογεί διάρκεια θεωρούμενη εκ πρώτης όψεως υπερβολικά μακρά (βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα απόφαση *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland* κατά Επιτροπής, σκέψη 182 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 93 Κατά την εξέταση των κριτηρίων αυτών, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι, σε περίπτωση ένδικης διαφοράς σχετικά με την ύπαρξη παραβιάσεως των κανόνων του ανταγωνισμού, η θεμελιώδης επιταγή της ασφάλειας δικαίου της οποίας πρέπει να απολαύουν οι επιχειρηματίες και ο σκοπός διασφάλισης της μη νοθεύσεως του ανταγωνισμού εντός της εσωτερικής αγοράς έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον όχι μόνο για τον ίδιο τον προσφεύγοντα και τους ανταγωνιστές του, αλλά και για τους τρίτους, λόγω του μεγάλου αριθμού των ενδιαφερομένων προσώπων και των διακυβευόμενων χρηματικών συμφερόντων (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland* κατά Επιτροπής, σκέψη 186 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 94 Στο Γενικό Δικαστήριο εναπόκειται επίσης να εκτιμήσει, εξετάζοντας τα αποδεικτικά στοιχεία που θα προσκομιστούν προς τον σκοπό αυτό, τόσο το υποστατό της προβαλλόμενης ζημίας όσο και την αιτιώδη συνάφεια μεταξύ της ζημίας και της υπερβολικής διάρκειας της επίμαχης ένδικης διαδικασίας.

- 95 Πρέπει να τονιστεί συναφώς ότι, στην περίπτωση αγωγής αποζημιώσεως λόγω παραβάσεως, εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου, του άρθρου 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη επειδή δεν τήρησε τις επιταγές σχετικά με την εύλογη διάρκεια της δίκης, στο δικαιοδοτικό αυτό όργανο εναπόκειται, σύμφωνα με το άρθρο 340, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, να λάβει υπόψη τις γενικές αρχές του δικαίου που εφαρμόζονται στις έννομες τάξεις των κρατών μελών για την εκδίκαση αγωγών λόγω παρόμοιων παραβάσεων. Στο πλαίσιο αυτό, το Γενικό Δικαστήριο πρέπει ιδίως να ερευνήσει αν είναι δυνατόν να προσδιοριστεί, πέρα από την ύπαρξη περιουσιακής ζημίας, μη περιουσιακή βλάβη την οποία έχει ενδεχομένως υποστεί ο διάδικος τον οποίον θίγει η υπέρβαση της διάρκειας και η οποία θα έπρεπε, κατά περίπτωση, να ικανοποιηθεί επαρκώς.
- 96 Ως εκ τούτου, στο Γενικό Δικαστήριο, το οποίο είναι αρμόδιο δυνάμει του άρθρου 256, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, εναπόκειται να αποφαινεται επί τέτοιων αιτημάτων αποζημιώσεως, κρίνοντας σε δικαστικό σχηματισμό διαφορετικό εκείνου που επιλήφθηκε της ένδικης διαφοράς η διάρκεια της διαδικασίας επί της οποίας επικρίνεται και εφαρμόζοντας τα κριτήρια που καθορίστηκαν στις σκέψεις 91 έως 95 της παρούσας αποφάσεως.
- 97 Μολαταύτα, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, η οποία ήταν σχεδόν 5 έτη και 9 μήνες, δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από καμία από τις ιδιαίτερες περιστάσεις της υποθέσεως από την οποία προέκυψε η υπό κρίση διαφορά.
- 98 Προκύπτει, ιδίως, ότι μεταξύ του πέρατος της έγγραφης διαδικασίας, με την κατάθεση τον Φεβρουάριο του 2007 του υπομνήματος ανταπαντήσεως της Επιτροπής, και της ενάρξεως, κατά τον μήνα Δεκέμβριο του 2010, της προφορικής διαδικασίας μεσολάβησε χρονικό διάστημα περίπου 3 ετών και 10 μηνών. Η διάρκεια του χρονικού αυτού διαστήματος δεν δικαιολογείται από τις περιστάσεις της υποθέσεως, ήτοι την περιπλοκότητα της ένδικης διαφοράς, τη συμπεριφορά των διαδίκων ή ακόμη τυχόν δικονομικά ζητήματα.
- 99 Όσον αφορά την περιπλοκότητα της ένδικης διαφοράς, από την εξέταση της προσφυγής που άσκησε η αναιρεσείουσα, όπως συνοψίζεται στις σκέψεις 12 και 13 της παρούσας αποφάσεως, προκύπτει ότι οι προβαλλόμενοι λόγοι ακυρώσεως, μολονότι έχρηζαν εμπειριστικώς εξετάσεως, δεν είχαν ιδιαίτερα υψηλό βαθμό δυσκολίας. Μολονότι αληθεύει ότι δεκαπέντε αποδέκτες της προσβαλλομένης αποφάσεως άσκησαν ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου προσφυγές ζητώντας την ακύρωσή της, το γεγονός αυτό δεν εμποδίζει το δικαιοδοτικό αυτό όργανο να εντοπίσει τα κοινά στοιχεία της δικογραφίας και να προετοιμάσει την προφορική διαδικασία εντός χρονικού διαστήματος μικρότερου των 3 ετών και 10 μηνών.
- 100 Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, κατά τη διάρκεια του εν λόγω χρονικού διαστήματος, η διαδικασία ούτε διακόπηκε ούτε καθυστέρησε λόγω της εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου λήψεως μέτρου οργανώσεως της διαδικασίας.
- 101 Όσον αφορά τη συμπεριφορά των διαδίκων και τα δικονομικά ζητήματα, το γεγονός ότι η αναιρεσείουσα ζήτησε, κατά τον μήνα Οκτώβριο του 2010, να επαναληφθεί η έγγραφη διαδικασία δεν δικαιολογεί το χρονικό διάστημα 3 ετών και 8 μηνών που είχε ήδη παρέλθει από το πέρας της έγγραφης διαδικασίας. Εξάλλου, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 134 των προτάσεών της, το γεγονός ότι η αναιρεσείουσα ενημερώθηκε κατά τον μήνα Δεκέμβριο του 2010 σχετικά με τον ορισμό δικασίμου για την υπόθεσή της κατά τον μήνα Φεβρουάριο του 2011 δείχνει ότι το ως άνω δικονομικό ζήτημα είχε ελάχιστη, ή ακόμη και μηδαμινή, επίδραση στη συνολική διάρκεια της διαδικασίας.
- 102 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω στοιχείων, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι κατά τη διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου παραβιάστηκε το άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη καθόσον δεν τηρήθηκαν οι απαιτήσεις σχετικά με την εύλογη διάρκεια της δίκης, πράγμα που στοιχειοθετεί

κατάφωρη παραβίαση κανόνα δικαίου ο οποίος σκοπό έχει την απονομή δικαιωμάτων στους ιδιώτες (απόφαση της 4ης Ιουλίου 2000, C-352/98 P, Bergaderm και Goupil κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-5291, σκέψη 42).

- 103 Από τα εκτεθέντα στις σκέψεις 81 έως 90 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει εντούτοις ότι ο τέταρτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί της οικονομικής καταστάσεως της αναιρεσείουσας

- 104 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η αναιρεσείουσα κατέθεσε ενώπιον του Δικαστηρίου πληροφοριακά στοιχεία σχετικά με την τρέχουσα οικονομική της κατάσταση, από τα οποία, κατ' αυτήν, προκύπτει ότι δεν είναι σε θέση να καταβάλει το πρόστιμο που επιβλήθηκε με την προσβαλλόμενη απόφαση. Κατά την αναιρεσείουσα, τα επιχειρήματα που ανέπτυξε είναι παραδεκτά καθόσον, αφενός, συνδέονται με την επέλευση νέου πραγματικού στοιχείου κατά την έννοια του άρθρου 127 του Κανονισμού Διαδικασίας και, αφετέρου, αποτελούν ανάπτυξη του τετάρτου λόγου αναιρέσεως που αφορά την παραβίαση της αρχής της εύλογης διάρκειας.
- 105 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι οι ισχυρισμοί αυτοί είναι απαράδεκτοι ως νέοι ή, σε κάθε περίπτωση, αβάσιμοι, επειδή δεν στηρίζονται σε αποδεικτικά στοιχεία.
- 106 Πρέπει να υπομνησθεί συναφώς ότι οι αιτήσεις αναιρέσεως ενώπιον του Δικαστηρίου μπορούν να αφορούν μόνο νομικά ζητήματα. Προκειμένου όμως να εκτιμήσει τη δυνατότητα της αναιρεσείουσας να καταβάλει το πρόστιμο που της επέβαλε η Επιτροπή, το Δικαστήριο πρέπει να εξετάσει πραγματικά ζητήματα τα οποία δεν εμπίπτουν στην αναιρετική του αρμοδιότητα.
- 107 Εξάλλου, δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο, όταν αποφαινεται κατ' αναίρεση, να υποκαθιστά, για λόγους επιείκειας, το Γενικό Δικαστήριο αποφαινόμενο, στο πλαίσιο της πλήρους δικαιοδοσίας του, επί του ύψους των προστίμων που επιβάλλονται σε επιχειρήσεις λόγω παραβιάσεως των κανόνων του δικαίου της Ένωσης (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 10ης Μαΐου 2007, C-328/05 P, SGL Carbon κατά Επιτροπής, Συλλογή 2007, σ. I-3921, σκέψη 98 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Επιπλέον, κατά πάγια νομολογία, η Επιτροπή δεν είναι υποχρεωμένη, κατά τον καθορισμό του ποσού του ως άνω προστίμου, να λάβει υπόψη την οικονομική κατάσταση της οικείας επιχείρησης, δεδομένου ότι η αναγνώριση τέτοιας υποχρεώσεως θα κατέληγε σε αδικαιολόγητο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα υπέρ των επιχειρήσεων που είναι οι λιγότερο προσαρμοσμένες στις συνθήκες της αγοράς (βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα απόφαση SGL Carbon κατά Επιτροπής, σκέψη 100 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 108 Πρέπει, συνεπώς, τα επιχειρήματα που η αναιρεσείουσα αντλεί από την οικονομική της κατάσταση να απορριφθούν ως απαράδεκτα και, σε κάθε περίπτωση, ως αβάσιμα.
- 109 Πρέπει όμως να προστεθεί ότι η αναιρεσείουσα, καθόσον εκτιμά ότι οι οικονομικές της δυσκολίες έχουν αιτιώδη συνάφεια με την υπέρβαση εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου της εύλογης διάρκειας της δίκης, έχει τη δυνατότητα να το προβάλει στο πλαίσιο αγωγής ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου δυνάμει των άρθρων 268 ΣΛΕΕ και 340, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ (βλ. σκέψεις 94 έως 96 της παρούσας αποφάσεως).
- 110 Από το σύνολο των ανωτέρω σκέψεων προκύπτει ότι κανένας από τους λόγους που προβάλλει η αναιρεσείουσα προς στήριξη της αιτήσεως αναιρέσεως δεν μπορεί να γίνει δεκτός και, κατά συνέπεια, η αίτηση αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

Επί των δικαστικών εξόδων

- ¹¹¹ Δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, όταν η αίτηση αναιρέσεως είναι αβάσιμη, το Δικαστήριο αποφαινεται επί των δικαστικών εξόδων.
- ¹¹² Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού, που εφαρμόζεται στην αναιρετική διαδικασία δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 1, αυτού, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η αναιρεσείουσα ηττήθηκε, πρέπει να καταδικασθεί στα δικαστικά έξοδά της, καθώς και σε αυτά στα οποία υποβλήθηκε η Επιτροπή, σύμφωνα με το σχετικό αίτημα της δεύτερης.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως.**
- 2) Καταδικάζει την Gascogne Sack Deutschland GmbH στα δικαστικά έξοδα της κατ' αναίρεση δίκης.**

(υπογραφές)